

GŁOSA DO WYROKU SĄDU NAJWYŻSZEGO Z DNIA 5 LUTEGO 2025 R., SYGN. V KK 505/24

COMMENTARY ON THE SUPREME COURT JUDGMENT OF 5 FEBRUARY 2025, CASE NO. V KK 505/24

Mgr Edyta Dudzińska

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Polska
e-mail: dudzińska1@wp.pl; <https://orcid.org/0009-0000-5357-951X>

Abstrakt

W tezie głosowanego orzeczenia zawarte jest wyjaśnienie istnienia możliwości zastosowania instytucji określonej w art. 37b Kodeksu karnego w warunkach art. 12 § 1, tj. czynu ciągłego. Nadzwyczajne obostrzenie kary w takich warunkach może nastąpić wówczas, gdy w konkretnej sprawie, przy uwzględnieniu wysokości dolnej granicy ustawowego zagrożenia karą pozbawienia wolności, możliwe jest jej orzeczenie w takim wymiarze, że jej obligatoryjne obostrzenie (powyżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia) powoduje, że wymiar tak orzeczonej kary nie przekracza 3 miesięcy pozbawienia wolności, a jeżeli górna granica ustawowego zagrożenia wynosi przynajmniej 10 lat, 6 miesięcy pozbawienia wolności, czyli tylko wówczas, gdy możliwe jest jednocześnie respektowanie obligatoryjnego charakteru przepisu art. 57b oraz treści art. 37b w zakresie maksymalnej wysokości kary pozbawienia wolności jako kary sekwencyjnej orzeczonej za dany występpek. W praktyce będzie to możliwe jedynie w zakresie tych występków, w których dolna granica ustawowego zagrożenia nie przekracza 5 miesięcy pozbawienia wolności.

Słowa kluczowe: wyrok, nadzwyczajne obostrzenie kary, orzeczenie kary ograniczenia wolności obok kary pozbawienia wolności

Abstract

The rationale of the judgment under review provides an interpretation confirming the possibility of applying the measure set out in Article 37b of the Criminal

Code in the context of Article 12 § 1 i.e., in relation to a continuous criminal act. An extraordinary aggravation of the penalty under such circumstances may be permissible where, in a given case, taking into account the statutory minimum of the penalty of imprisonment, it is possible to impose a sentence which – when subject to the mandatory aggravation (i.e., above the statutory minimum) – does not exceed 3 months of imprisonment. If the statutory maximum is at least 10 years, the sentence may not exceed 6 months of imprisonment. This means that such application is only feasible where it is possible to simultaneously comply with both the mandatory nature of Article 57b and the provisions of Article 37b regarding the maximum term of imprisonment as a sequential penalty imposed for a specific offense. In practice, this will only be possible in cases where the statutory minimum does not exceed 5 months of imprisonment.

Keywords: judgment, extraordinary aggravation of penalty, imposition of restriction of liberty alongside imprisonment

Wprowadzenie

Podstawy do nadzwyczajnego obostrzenia kary w oparciu o treść art. 57b Kodeksu karnego¹ w związku ze skazaniem w warunkach określonych w art. 12 k.k. przy zastosowaniu instytucji określonej w art. 37b k.k., stanowi niezwykle istotny problem z praktycznego punktu widzenia.

Koncepcja przedstawiona przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 lutego 2025 r., sygn. V KK 505/24² jest słuszna i niewątpliwie pozwoli na ukształtowanie jednolitej praktyki orzeczniczej przez sądy powszechne.

Nadzwyczajne obostrzenie kary we wskazanych powyżej warunkach może nastąpić wówczas, gdy w konkretnej sprawie, przy uwzględnieniu wysokości dolnej granicy ustawowego zagrożenia karą pozbawienia wolności, możliwe jest jej orzeczenie w takim wymiarze, że jej obligatoryjne obostrzenie (powyżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia) powoduje, że wymiar tak orzeczonej kary nie przekracza 3 miesięcy pozbawienia wolności, a jeżeli górna granica ustawowego zagrożenia wynosi przynajmniej 10 lat, 6 miesięcy pozbawienia wolności, czyli tylko wówczas, gdy możliwe jest jednocześnie respektowanie obligatoryjnego charakteru przepisu art. 57b k.k. oraz treści art. 37b k.k. w zakresie maksymalnej wysokości kary pozbawienia wolności jako kary sekwencyjnej orzeczonej za dany występpek.

¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - *Kodeks karny*, Dz. U. Nr 88, poz. 553 [dalej: k.k.].

² Lex nr 3824979.

Instytucja uregulowana w art. 37b k.k. należy do sfery sądowego wymiaru kary i nie zalicza się kategorii przepisów współkształtujących ustawowe zagrożenia za występki, których dotyczy, poszerza jedynie możliwości sądu w zakresie modyfikacji sankcji.

1. Analiza orzeczenia

W uzasadnieniu głosowanego wyroku Sąd wyraził pogląd, że zaistnienie podstaw do nadzwyczajnego obostrzenia kary w oparciu o treść art. 57b k.k., w związku ze skazaniem w warunkach określonych w art. 12 § 1 k.k. nie uniemożliwia w ogóle możliwości zastosowania przez sąd orzekający w danej sprawie instytucji określonej w art. 37b k.k. pod tym jednak warunkiem, że możliwe jest jednocześnie respektowanie obligatoryjnego charakteru przepisu art. 57b k.k. oraz treści art. 37b k.k. w zakresie maksymalnej wysokości kary pozbawienia wolności jako kary sekwencyjnej orzeczonej za dany występki.

Powyższe stanowisko zostało wyrażone w sprawie, w której oskarżony stanął pod zarzutem zaistniałego w ustalonym okresie czasu działania z góry powziętym zamiarem w krótkich odstępach czasu w postaci posiadania i rozpowszechniania treści pornograficznych [...], a następnie przez określony czas przechowywał je w pamięci dysku twardego komputera, tj. o czyn z art. 202 § 3 k.k., art. 202 § 4a k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. Wyrokiem z dnia 30 października 2023 r. sąd pierwszej instancji uznał oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu, to jest występkę z art. 202 § 3 k.k., art. 202 § 4a k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. i za to w myśl art. 11 § 3 k.k. i na podstawie art. 202 § 3 k.k. w zw. z art. 37b k.k. wymierzył mu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz 2 lat ograniczenia wolności polegającej na potrąceniu 15% wynagrodzenia w stosunku miesięcznym na rzecz Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę w okresie wykonywania kary. Wyrok ten został wydany na skutek uwzględnienia przez Sąd złożonego przez prokuratora w trybie art. 335 Kodeksu postępowania karnego³ wniosku o wydanie wyroku bez przeprowadzania rozprawy. Powyższe

³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - *Kodeks postępowania karnego*, Dz. U. Nr 89, poz. 555 [dalej: k.p.k.].

orzeczenie nie zostało zaskarżone i uprawomocniło się 7 listopada 2023 r. Kasację na niekorzyść skazanego od powyższego rozstrzygnięcia wniosł Prokurator Generalny, zarzucając między innymi, rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 343 § 6 i 7 k.p.k. w zw. z art. 335 § 1 k.p.k., poprzez uwzględnienie wadliwego wniosku prokuratora o wydanie wobec oskarżonego wyroku skazującego bez przeprowadzenia rozprawy za popełniony w okresie od co najmniej 8 stycznia 2023 r. do 6 marca 2023 r., czyn kwalifikowany z art. 202 § 3 k.k. i art. 202 § 4a k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. pomimo, wniosek w zakresie propozycji kary nie respektował obligatoryjnego charakteru przepisu art. 57b k.k., w konsekwencji czego wyrok skazujący został wydany z rażącym i mającym istotny wpływ na jego treść naruszeniem przepisów prawa karnego materialnego, a mianowicie art. 57b k.k. oraz art. 37b k.k., poprzez wymierzenie oskarżonemu za przypisany mu występki z art. 202 § 3 k.k. i art. 202 § 4a k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. na podstawie art. 202 § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. przy zastosowaniu art. 37b k.k. kary sekwencyjnej 6 miesięcy pozbawienia wolności i kary 2 lat ograniczenia wolności, polegającej na potrącaniu 15% wynagrodzenia w stosunku miesięcznym na rzecz Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę w Warszawie, podczas gdy przepis art. 57b k.k. nakłada na sąd obowiązek wymierzenia za przypisane sprawcy przestępstwo popełnione w warunkach czynu ciągłego, określonego w art. 12 § 1 k.k. kary w wysokości powyżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia, co w realiach niniejszej sprawy, z uwagi na ustawowe zagrożenie występków z art. 202 § 3 k.k., winno skutkować wymierzeniem oskarżonemu kary pozbawienia wolności w wysokości co najmniej 2 (dwóch) lat i 1 (jednego) miesiąca ograniczenia wolności i co powodowało, że przepis art. 37b k.k. nie mógł w przedmiotowej sprawie znaleźć zastosowania. Kasacja Prokuratora Generalnego została uznana za zasadną. W ocenie Sądu Najwyższego trafnie skarżący wskazał, że w realiach sprawy Sąd Rejonowy dopuścił się rażącej obrazu przepisów prawa procesowego, a to art. 343 § 6 i § 7 w zw. z art. 335 § 1 k.p.k., a w konsekwencji także określonych norm prawa materialnego.

Zatem konsekwencje wynikające z art. 57b k.k., czyli obligatoryjnego obostrzenia kary pozbawienia wolności, uniemożliwiały w realiach faktycznych i prawnych występujących w niniejszej sprawie zastosowanie

instytucji określonej w art. 37b k.k. i w konsekwencji wymierzenie skazanemu kary sekwencyjnej.

2. Analiza przepisu art. 57b k.k., art. 37b k.k. oraz orzecznictwa

Głosowane orzeczenie dotyka dość istotnej, w szczególności w sferze orzeczniczej kwestii możliwości orzeczenia kary ograniczenia wolności wraz z karą pozbawienia wolności, skazując za przestępstwo popełnione w warunkach art. 12 § 1 k.k. w sytuacji istnienia podstaw do nadzwyczajnego obostrzenia kary w oparciu o treść art. 57b k.k.

Problem, którym zajął się Sąd Najwyższy – możliwość stosowania wymiaru kary przewidzianej w art. 37b k.k. w przypadku obligatoryjnego stosowania normy zaostrzającej karę stypizowanej w art. 57b k.k. – był już wcześniej przedmiotem orzekania przez Sąd Najwyższy, tj. w wyroku Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2024 r., z dnia 7 listopada 2023 r.; z dnia 8 lipca 2020 r. oraz z dnia 22 lutego 2023 r.⁴

W uzasadnieniu głosowanego judykatu odwołano się do stanowiska zajętego przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyżej przytoczonego wyroku (sygn. VKK 331/22), nie przedstawiając własnej, pogłębionej argumentacji. Skoro wystąpił problem z wykładnią unormowań z art. 37b k.k. i art. 57b k.k. w zakresie związanym z ewentualną kolizją zachodzącą między nimi, uniemożliwiającą ich łączne zastosowanie, należało oczekiwać, że Sąd Najwyższy w szczegółowy sposób odniesie się do istoty tego problemu, co pozwoli na ukształtowanie jednolitej i spójnej interpretacji. Z orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2023 r. wynika, że instytucja określona w art. 37b k.k. nie stanowi podstawy nadzwyczajnego złagodzenia kary, a w związku z tym sąd ma obowiązek zastosować obligatoryjne obostrzenie kary określone w art. 57b k.k.

Dla ustalenia relacji zachodzącej między instytucjami przewidzianym w art. 57b k.k. i 37b k.k. konieczne jest w pierwszej kolejności określenie funkcji normatywnej każdej z powyższych konstrukcji prawnych.

⁴ Wyrok Sądu Najwyższego z: z dnia 11 grudnia 2024 r., sygn. V KK 488/24, Lex nr 3789454; z dnia 7 listopada 2023 r., sygn. IV KK 412/23, Lex nr 3623600; z dnia 8 lipca 2020 r., sygn. I KK 49/19, Lex nr 3145214 oraz 22 lutego 2023 r., sygn. V KK 331/22, Lex nr 3554474.

Analizę przedmiotowego orzeczenia zacząć jednak należy od treści art. 57b k.k., gdzie określone zostały elementy zaostrożenia kary w przypadku skazania za czyn ciągły.

Zgodnie ze wskazanym przepisem sąd po pierwsze, ma obowiązek wymierzyć karę przewidzianą za przypisane przestępstwo wyższą niż dolna granica ustawowego zagrożenia, a w wypadku grzywny lub kary ograniczenia wolności nie niższą od dwukrotności owej granicy, po drugie sąd może wymierzyć karę wyższą niż górna granica ustawowego zagrożenia – do podwójnej wysokości górnej granicy ustawowego zagrożenia. Przepis ten przewiduje zatem instytucję nadzwyczajnego obostrzenia kary. W konsekwencji, sąd będzie musiał wymierzyć karę wyższą o co najmniej jedną jednostkę, to jest o miesiąc pozbawienia wolności lub ograniczenia wolności bądź o jedną stawkę dzienną grzywny.

„Ustawodawca, używając określeń „dolna granica ustawowego zagrożenia” oraz „górna granica ustawowego zagrożenia” bez wskazania, o zagrożenie jaką karą chodzi, umożliwił zastosowanie art. 57b k.k. do każdego rodzaju kary, która wchodzi w skład zagrożenia ustawowego przestępstwa popełnionego w ramach czynu ciągłego. Wynika to także z treści art. 57b k.k. we fragmencie: „wymierza karę przewidzianą za przypisane sprawcy przestępstwo” [Patora 2025, 171].

Drugi z analizowanych przepisów – art. 37b k.k. stanowi, że w sprawie o występki zagrożony karą pozbawienia wolności, niezależnie od dolnej granicy ustawowego zagrożenia przewidzianego w ustawie za dany czyn, sąd może orzec jednocześnie karę pozbawienia wolności w wymiarze nieprzekraczającym 3 miesięcy, a jeżeli górna granica ustawowego zagrożenia wynosi przynajmniej 10 lat – 6 miesięcy, oraz karę ograniczenia wolności do lat 2.

Jak trafnie wskazuje się w literaturze i orzecznictwie, przez ustawowe zagrożenie karą rozumie się zagrożenie przewidziane w sankcji przepisu określającej dany typ przestępstwa. Jest ono zatem związane z typem przestępstwa opisanym w części szczególnej ustawy karnej, a wszystkie modyfikacje kary, zarówno w jej górnym, jak i dolnym progu zagrożenia oraz zarówno zaostrażające, jak i łagodzące jej wymiar, nie zmieniają zagrożenia, które jest niezmiennie w ramach przyjętej w ustawie typizacji przestępstw⁵.

⁵ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2018 r., sygn. III KK 465/18, Lex nr 2540988.

Przepis ten znajdzie zatem zastosowanie wobec sprawców występku zagrożonych albo wyłącznie karą pozbawienia wolności, niezależnie od górnej granicy ustawowego zagrożenia, albo występku zagrożonych karą pozbawienia wolności oraz inną karą wymienioną w art. 32 pkt 1-2 k.k.

Należy zgodzić się z poglądem prezentowanym w doktrynie i orzecznictwie, że instytucja uregulowana w art. 37b k.k. należy do sfery sądowego wymiaru kary i nie zalicza się kategorii przepisów współkształtujących ustawowe zagrożenia za występki, których dotyczy.

Sąd, w oparciu o ten przepis ma możliwość orzeczenia dwóch odrębnych kar, tj. kary pozbawienia wolności i ograniczenia wolności za jedno i to samo przestępstwo. Oznacza to fakultatywność stosowania omawianej regulacji (w konkretnej sprawie sąd jest uprawniony do wymierzenia kary sekwencyjnej w oparciu o dyrektywę sądowego wymiaru kary), a także wyklucza możliwość uznania, że stanowi ona swoistą podstawę nadzwyczajnego złagodzenia kary. Istota konstrukcji przywołanego przepisu stanowi zatem wyjątek od zasady wymierzania jednej kary za jedno przestępstwo. W konsekwencji nie jest możliwe łączenie kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności węzłem kary łącznej, albowiem instytucja kary łącznej, choć podlegała licznym zmianom przez ostatnie lata, to jednak zawsze dotyczyła wymierzenia jednej kary łącznej w miejsce podlegających łączeniu kar jednostkowych wymierzonych z osobna za odrębne czyny stanowiące przestępstwa. Jest to zatem odmienna sytuacja faktyczna i kary orzekane na podstawie art. 37b k.k. nie są związane ze zbiegiem przestępstw, o którym mowa w ramach instytucji kary łącznej (tak również wyrok Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2019 r., ale już odmiennie zob. wyrok Sądu Najwyższego z 29 maja 2018 r.)⁶. Nie ma jednak przeszkód do stosowania kary łącznej w sytuacji, gdy za co najmniej dwa odrębne przestępstwa (występki) orzeczono odrębnie cztery kary, z czego dwie w ramach art. 37b k.k. za jeden występki oraz dwie odrębnie za drugie przestępstwo z zastosowaniem także art. 37b k.k. [Filipczak 2025, 118].

⁶ Wyrok Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2019 r., sygn. V KK 173/18, Lex nr 2671105; wyrok Sądu Najwyższego z 29 maja 2018 r., sygn. II KK 155/18, Lex nr 2555594.

Wnioski

Analiza powyższych przepisów prowadzi do wniosku, że jeśli sąd musi wymierzyć karę powyżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia, to jednocześnie nie może wymierzyć kary łagodniejszej niż kara pozbawiania wolności, jeśli jest przewidziana w przepisie części szczególnej, a tym samym daje możliwość zastosowania art. 37 b k.k. Jeżeli zatem zgodnie z przepisem art. 57b k.k. sąd musi wymierzyć karę powyżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia, to jednocześnie nie może wymierzyć kary łagodniejszej niż kara pozbawiania wolności, jeśli jest przewidziana w przepisie części szczególnej. To ostatnie stwierdzenie należy jednak uzupełnić o zastrzeżenie, że możliwość orzeczenia kary sekwencyjnej w przypadku obligatoryjnego nadzwyczajnego obostrzenia kary za popełnienie czynów w warunkach czynu ciągłego jest jednak w istotnym zakresie ograniczona, biorąc pod uwagę limity wyznaczone w przepisie art. 37b k.k. (tj. 3 miesiący lub w przypadku, gdyby górna granica ustawowego zagrożenia wynosiła przynajmniej 10 lat – 6 miesięcy), oraz konieczność wymierzenia kary obostrzonej. Innymi słowy, instytucję przewidzianą w art. 37b k.k. można stosować do sprawców, którzy popełnili przestępstwo w warunkach określonych w art. 12 § 1 k.k., a zatem gdy zachodzi konieczność obligatoryjnego, nadzwyczajnego obostrzenia kary, o ile na gruncie konkretnej sprawy da się to zrealizować poprzez orzeczenie kary pozbawienia wolności powyżej dolnego zagrożenia ustawowego, nieprzekraczającej jednak 3 miesięcy pozbawienia wolności, a jeśli górna granica ustawowego zagrożenia wynosi przyjemniej 10 lat, 6 miesięcy pozbawienia wolności, czyli tylko wówczas gdy możliwe jest respektowanie obligatoryjnego charakteru przepisu art. 57b k.k. oraz treści art. 37b k.k. w zakresie maksymalnej wysokości kary pozbawienia wolności jako kary sekwencyjnej orzeczonej za dany występki.

W odniesieniu do występki zagrożonych wyłącznie karą pozbawienia wolności należy zauważyć, że w przypadku przestępstw zagrożonych karą od miesiąca do 3 lat pozbawienia wolności (np. art. 284 § 1 k.k.) na podstawie art. 37b k.k., przy jednoczesnym zastosowaniu art. 57b k.k., sąd może orzec sekwencję kar: 2 lub 3 miesięcy pozbawienia wolności oraz od miesiąca do 2 lat ograniczenia wolności. W sprawie o przestępstwo zagrożone sankcją od 3 miesięcy do 5 lat pozbawienia wolności (np. art. 278 § 1 k.k.) zastosowanie art. 37b k.k. nie jest możliwe, ponieważ regulacja ta nie

dopuszcza wymierzenia kary 4 miesięcy pozbawienia wolności wobec tej grupy przestępstw (zagrożenie karą pozbawienia wolności poniżej 10 lat), a jest to minimum, które sąd musi orzec, jeżeli zostały spełnione przesłanki art. 57b k.k. W stosunku do przestępstw zagrożonych karą od 6 miesięcy do 8 lat pozbawienia wolności (np. art. 286 § 1 k.k.) sekwencja kar również nie może mieć zastosowania, bo minimalną karą wymaganą przez art. 57b k.k. jest 7 miesięcy pozbawienia wolności.

W tym miejscu nie można również nie odnieść się do treści art. 38 § 2 k.k., który z kolei określa maksymalny wymiar kary nadzwyczajnie obostrzonej, a mianowicie nie może przekraczać 810 stawek dziennych grzywny, 2 lat ograniczenia wolności lub 30 lat pozbawienia wolności. „Po zmianach wprowadzonych przez nowelę z 7.07.2022 r. intensywność obostrzenia dolnej granicy ustawowego zagrożenia przewidzianego w art. 57b k.k. nie jest jednakowa w odniesieniu do poszczególnych kar. Jeśli chodzi o karę pozbawienia wolności, jest to obowiązek orzeczenia kary „powyżej” dolnej granicy ustawowego zagrożenia, co oznacza, że najniższą karę tego rodzaju, którą wolno wymierzyć sprawcy przestępstwa ciągłego w ramach tego obostrzenia, wyznacza dolna granica ustawowego zagrożenia tą karą powiększona o najmniejszą jednostkę, w której rzeczoną karę się „odmierza”, tj. miesiąc pozbawienia wolności. Jeśli natomiast chodzi o kary nieizolacyjne, jest to obowiązek orzeczenia kary w wysokości nie niższej od dwukrotności dolnej granicy ustawowego zagrożenia” [Majewski 2024, 425].

Koncepcja przedstawiona przez Sąd Najwyższy we wskazanym wyroku jest słuszna i niewątpliwe pozwoli na ukształtowanie jednolitej praktyki orzeczniczej przez sądy powszechne. Instytucja uregulowana w art. 37b k.k. należy do sfery sądowego wymiaru kary i nie zalicza się kategorii przepisów współkształtujących ustawowe zagrożenia za występki, których dotyczy, poszerza jedynie możliwości sądu w zakresie modyfikacji sankcji.

PIŚMIENNICTWO

- Filipczak, Mateusz. 2025. „Kara orzekana za przestępstwo będące czynem ciągłym.” W *Kodeks karny. Komentarz*, red. Jan Kulesza, Adam Beham, Mateusz Filipczak, i in., 171. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Majewski, Jarosław. 2024. „Nadzwyczajne obostrzenie kary za przestępstwa ciągłe.” W *Kodeks karny. Komentarz*, red. Adam Błachnio, Julia Kosonoga-Zygmunt, Piotr Zakrzewski, i in., 424-25. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.

Patora, Krystyna. 2025. „Kara orzekana za przestępstwo będące czynem ciągłym.” W *Kodeks karny. Komentarz*, red. Jan Kulesza, Adam Beham, Mateusz Filipczak, i in., 171. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.